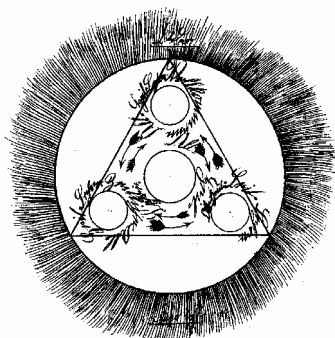

DR. KERTÉSZ RÓBERT¹ – DR. MORGÓS ANDRÁS² – NAGY DÉNES³ – DR. SZÁNTÓ ZSUZSANNA⁴

Az első híd a Tiszán

„...A BUDAI PASA SZOLNOKNÁL VALA, ÉS MÁR BELEKEZD VALA HIDAT RAKNI...”

Miután a törökök az 1552-es hadjárat idején elfoglalták Szolnokot, rá 10 évre Güzeldzse Rüsztém budai pasa (1559-1563) hidat építtetett a Tiszán. Hazánk első állandó Tisza-hídjának építéséről 1562-ben a kortárs Verancsics Antal egri püspök Miksa cseh királynak május 29-én írt levelében az alábbiakban számol be: „...*Passa Budensis apud Zolnok est, et iam incoepit pontem ponere sub ipso castello iuxta hostium Zagywae amnis, firmo (ut aiunt) admodum opere, et ea latitudine, ut duos currus recipiat, parsque iam eius ferme quarta est absoluta.*” (Verancsics 1868, 355). Magyar fordításban: „...*A budai pasa Szolnoknál vala, és már belekezd vala hidat rakni az ő vára alatt, az ellenségnek közelében a Zagyva partján, és – ahogy mondják – nagyon kitartó munkálatokkal, olyan szélességgel, hogy két szekeret befogadjon, az negyedréssében már csaknem el is készült vala.*”⁵

A 133 éves török uralom alól 1685. október 18-án I. Lipót hadai szabadítják fel Szolnokot, de a háborús események a hidat is elpusztították, semmi biztos jel nem mutatott korábbi nyomára. Emléke ennek ellenére annyira élt a köztudatban, hogy a városban a két háború között is kivitték tanáraik az iskolás gyerekeket a folyó partjára, ha néha egy-egy cölöp felbukkant. Mivel azonban Szolnoknak a XX. század elejéig kizárólag fahídjai voltak, és azokat a török átkelő közelében emelték, nem lehetett eldönteni, hogy az éppen felszínen látható gerendák valójában melyikhez tartoztak.⁶

AZ ÁTKELŐHELY FELFEDEZÉSE

Szolnokon a Tisza legrégebbi, középkori fahídjának régészeti kutatására tavaly augusztus-szeptemberben azért nyílt lehetőség, mert a folyó alacsony vízállása (-279 cm) minden addigi

¹ Régész, Damjanich János Múzeum 5001 Szolnok, Pf. 128 e-mail: kerteszd@djm.hu

² Restaurátor, Magyar Nemzeti Múzeum 1370 Budapest, Pf. 364 e-mail: morgos@hnm.hu

³ Okleveles építőmérnök, Tervber Kft. 5000 Szolnok, Ságvári krt. 4. e-mail: tervber@mail.datanet.hu

⁴ Vegyész, MTA Atommagkutató Intézete Környezetanalitikai Laboratórium 4001 Debrecen, Pf. 51 e-mail: aszanto@namafia.atomki.hu

⁵ E helyen szeretnénk megköszönni Földi Tamás latintanárnak és Jámbor Csaba könyvtárosnak a szöveg fordítását.

⁶ Az utolsó fahidat 1909. március 15-én vitte el a jeges ár.

rekordot megdöntött, így fagerendák csomkjai kerültek felszínre a sekély vízből. A jelenségre 2003. augusztus 19-én Lakatos László, a Tisza-Limes Ingatlanforgalmazási és Vállalkozási Kft. ügyvezetője figyelt fel elsőként, és telefonon értesítette Dr. Kertész Róbert régészt. Lakatos Lászlónak a későbbiekben is kulcsszerepe volt, ugyanis az előzetes szakmai véleményeket megismerve vállalta, hogy anyagilag is segíti a jelentős költségű további kutatásokat.⁷

A RÉGÉSZETI KUTATÁSOK MEGKEZDÉSE

A bejelentés napján lefolytatott helyszíni szemlén beazonosítottuk a lelőhelyet (*Kertész et al. 2004*). Megállapítottuk, hogy a cölöpök a közúti Tisza-hídtól keletre 70 m-re, a Zagyva-torkollattal szemben, a folyómedernek a bal parthoz közeli részén találhatók (*1. kép*).

1. kép Szolnokon a Tisza medrében található középkori hídmaradványok előkerülési helye

A víz alatti lelőhelyek régészete teljes mértékben különbözik a szárazföldi lelőhelyektől. Az előbbiek egyik nagy jelentősége az, hogy nekik köszönhetjük a szerves anyagokból álló leletek többségét. A szárazföldi lelőhelyeken ugyanis ezek csak igen

⁷ A régészetnek megvannak a maga sajátos törvényszerűségei, így például a jelentős leleteket/lelőhelyeket – ritka kivétellel – nem szakmabeliek fedezik fel. *Lakatos László* azzal, hogy rábukkant az átkelőhelyre mulhatatlan érdemeket szerzett a Tisza legelső állandó hídjának kutatása elindításában. Köszönet illeti, hogy felismerte a leletek jelentőségét és bejelentette a múzeumnak felfedezését, végül, de nem utolsó sorban azért is, hogy támogatásával lehetővé tette a nagy költségigényű természettudományos vizsgálatok elvégzését.

szélsőségesen száraz viszonyok vagy állandó fagypont alatti hőmérséklet hatására maradhatnak meg, amire Tutanhamon egyiptomi fáraó sírjának leletegyüttese, ill. a dél-tiroli Alpokban megtalált újkőkori ember Ötzi múmiája a példa. A nedves közegű lelőhelyeken az előkerült leletek 75–100 százaléka szerves anyag. Erre másfél száz esztendeje figyeltek fel először, amikor egy szintén szokatlanul alacsony vízállás a svájci tavakból teljesen épségben maradt faházakat tartó cölöpöket és lakóépítményekből származó fagerendákat, faeszközöket hozott a felszínre, felkeltve az érdeklődést a tavak, folyók mélye iránt.

A szolnoki lelőhelyen a Tiszában két nagyobb cölöpkoncentrációt figyelhattunk meg: az I. csoport közvetlenül a folyóvíz peremi zónájában, a II. csoport viszont a parttól távolabb helyezkedett el (2. kép).

2. kép A folyóból felszínre került két cölöpkoncentráció elhelyezkedése (Fotó: Vass Sándor)

A gerendákat kocsányos tölgyből készítették. Túlnyomó többségük függőlegesen, míg néhány ferdén a meder aljába volt süllyesztve, meglehetősen stabilan. Számos esetben észlelhettük a közvetlenül egymás melletti, ún. kettős cölöpök meglétét. A függőleges és a ferde oszlopok között ép példányt nem találtunk: átlagosan az I. csoportban 10–30 cm-es darabok voltak, a II. csoportban azonban előfordultak 40–60 cm-es vagy még annál hosszabbak is (3. kép).

Az oszlopok – már amennyire a vízben megállapítható volt – kivétel nélkül a tölgyfa természetes, hengeres formáját mutatták, tehát megmunkálatlanok. Átmérőjük egyöntetűen kerek, átlagosan 20–25 cm, de előfordultak 30 cm feletti és 20 cm alatti darabok is. A folyóban lévő részük kifejezetten jó megtartású, igen kemény állagú, ezzel szemben a vízből kiemelkedő tetejük meglehetősen rossz állapotú, szétnyílt és töredezett. Ez utóbbi jelenség azzal magyarázható, hogy nem ez az első alkalom, hogy felső részük szárazra került. A víz alatt, a meder felszínét átkutatva továbbiakra is rábukkantunk, melyeket a felszínről nem lehetett látni.

3. kép Vízből kiálló gerendacsonkok, háttérben a szolnoki vár helye
(Fotó: Dr. Morgós András)

A függőlegesen és a ferdén álló cölöpmaradványok mellett a vízszintesen fekvő oszlopok száma elenyésző: mindössze ötöt észleltünk. Ezek közül kettő, kb. 1–1,5 m hosszúságú darabot a víz szélén, részlegesen a fövénybe eltemetődve figyeltünk meg. Teljes méretüket a beágyazódás miatt nem lehetett megállapítani, az viszont világosan kivehető volt, hogy az egyiknek az oldalát sima felületűre alakították ki (4. kép).

A harmadik gerenda közvetlenül az I. csoport előtt a víz alatt helyezkedett el, egyik vége szabad volt, másik vége a mederbe ágyazódott. A negyediket és ötödiket – melyek lényegesen hosszabbak, mint az előzőek – pedig a II. csoport széléhez tartozóan, ill. annak közelében, a víz alatt eldőlvé, a meder alján, egyik végükkel a fövénybe mélyedve találtuk meg.

Mivel a felszínen észlelhető tölgyfagerendák egy része sorokba rendeződve és szabályos távolságban jelentkezett, járompillérek maradványainak határoztuk meg. Az I. csoportba tartozó cölöpjárom elhelyezkedése és rekonstruálható nyomvonala egybeesett Georgius Houfnaglius 1617-es rézmetszetén ábrázolt török kori hídéval, ezért feltételeesen ezen átkelő maradványaként azonosítottuk (Új Néplap 2003).

A helyszíni szemlén észlelt I. és II. koncentrációtól keletebbre újabb cölöpöket már egyáltalán nem találtunk, nyugat felé haladva azonban egészen a közúti Tisza-hídig szórványosan még előfordultak. A gerendamaradványok eltérő korára nem csak az utalt, hogy viszonylag nagy területen jelentkeztek, hanem az is, hogy míg a közúti hídtól távolabb kizárólag kerek, közvetlenül a déli hídpillérnél viszont már négyszögletes átmérőjűeket is megfigyelhettünk.

A Tisza túloldalán, a belvárosi hídfőnél az augusztus végi alacsony vízállásnál Molnár Dezső edző vízszintesen fekvő cölöpök maradványaira hívta fel a figyelmünket közvetlenül a Zagyva-torkolattól nyugatra, a Tisza Evezős Egylet stégje alatti részen. Ez arra utal, hogy a Tisza jobb partján is számolnunk kell egykori hidakhoz tartozó faszerkezetek nyomaival. Egyelőre azonban nem vált lehetővé azonosításuk, csak bűvárrégészeti kutatások mozgíthatják ki a holtpontról ezek vizsgálatát. Ugyanakkor a Zagyva-torkolattól keletre, a vár alatti Tisza-parton már nem bukkantunk cölöpszerkezetek nyomaira.

4. kép A partközeli I. csoporthoz tartozó cölöpjárom maradványai
(Fotó: Ratkai Barna)

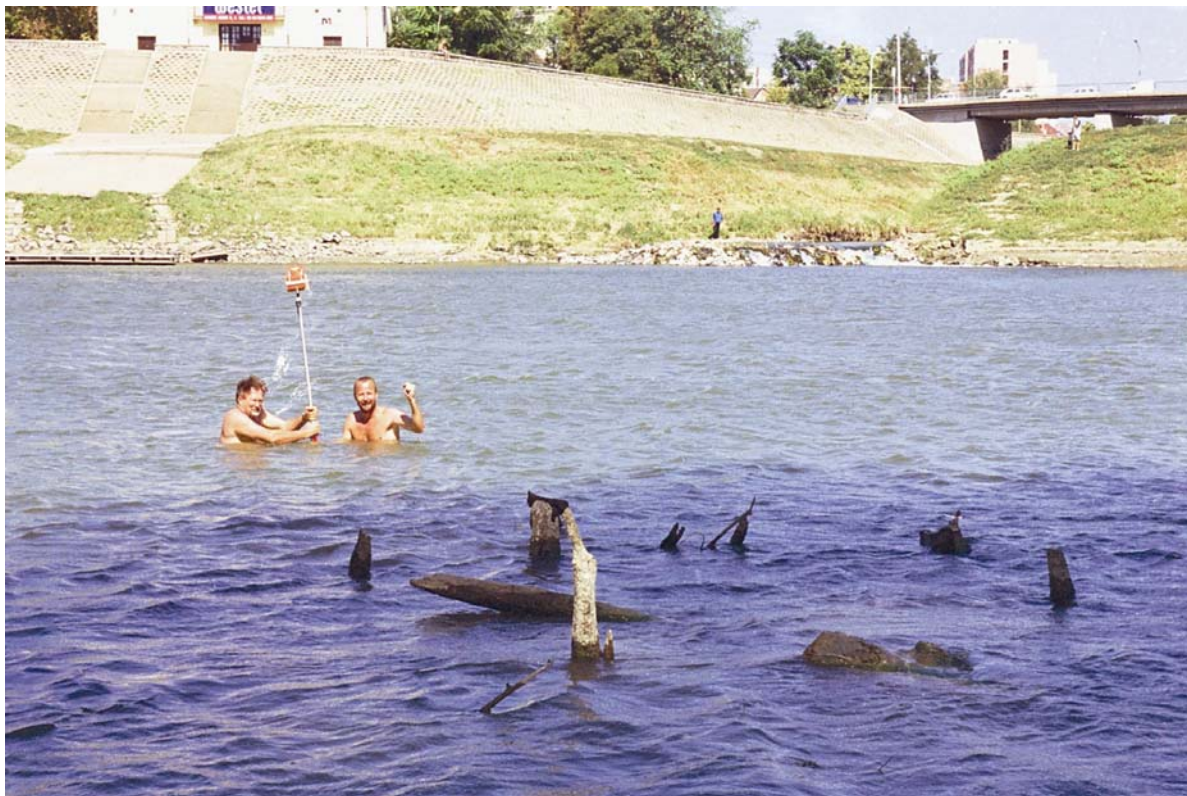
Az augusztus 19-ei helyszíni szemlét követően augusztus 25–28. és szeptember 2–5. között folytattuk a Tisza medrében azonosított fakonstrukciók kutatását. A feltételek a helyszíni szemlén rögzített állapotoknál kedvezőbbé váltak, ugyanis az eltelt egy hét alatt a folyó jelentős mértékben apadt. Ennek következtében újabb cölöpvégek kerültek felszínre, és a partszélen is felbukkant egy korábban a víz alatt megfigyelt, vízszintesen fekvő, részlegesen beágyazódott oszlop.

Terveink szerint a feladatokat két részre osztottuk:

1. a vízzel borított mederben található facölöpök geodéziai felmérése,
2. abszolút kormeghatározás: radiokarbon (szén izotópos) és dendrokronológiai (fa évgűrű keltezés) vizsgálatok elvégzéséhez szükséges mintavételezés.

GEODÉZIAI FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

Az első ütemben elkészítettük a Tiszából kiemelkedő és a víz alatt kitapogatható cölöpmaradványok geodéziai felmérését kb. 150 cm vízmélységig. Az elektronikus tachiméterrel végzett mérés geodéziai alappontokra történt, egy országos vetületi rendszerben. Ez lehetővé teszi, hogy a helyszínrajz a későbbi kutatások eredményeivel is összevethető legyen (5. kép).⁸

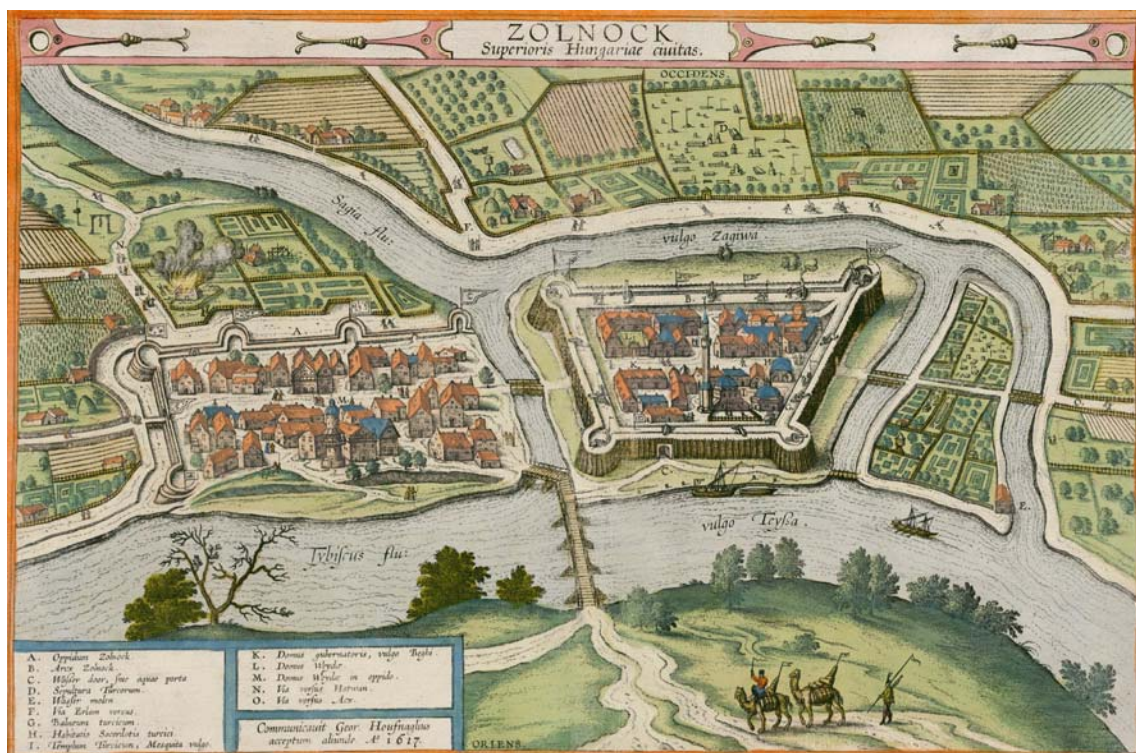

5. kép A parttól távolabbi II. csoport felszínén nem mutatkozó, víz alatt azonosított fagerendáinak geodéziai felmérése
(Fotó: Ratkai Barna)

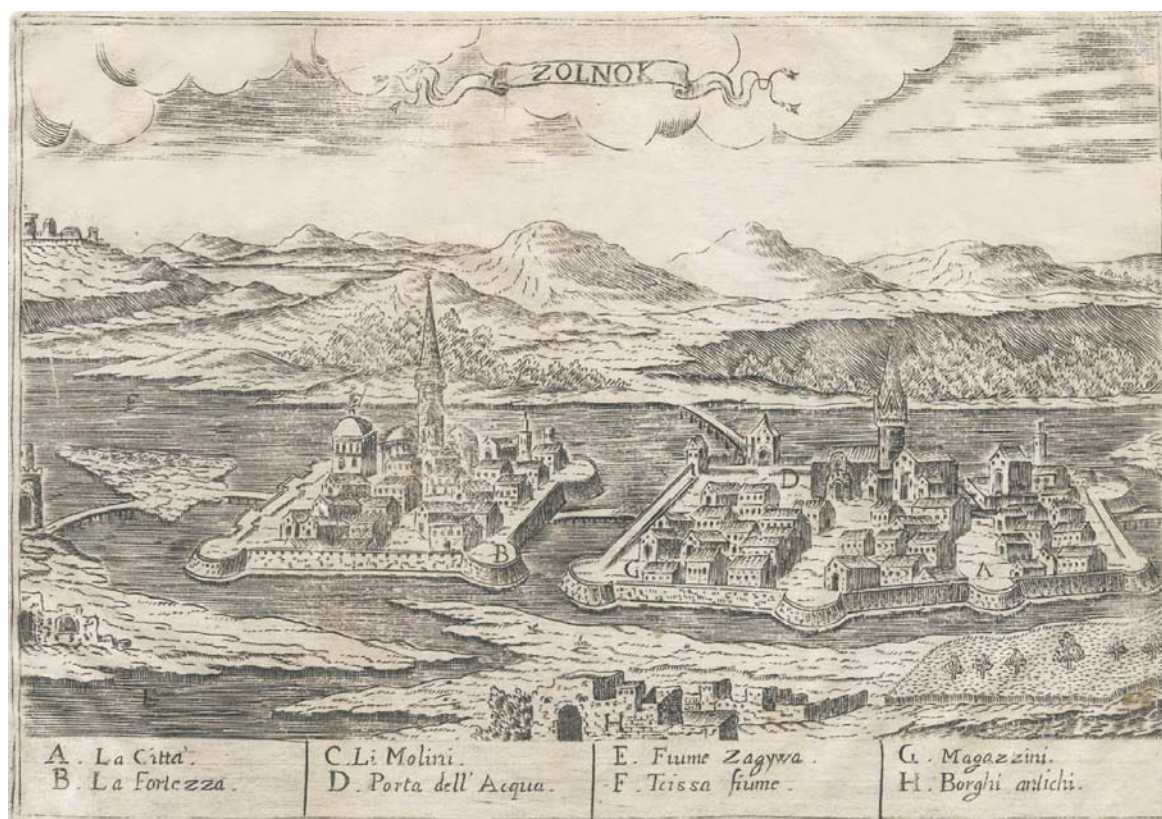
A geodéziai felmérés után elkészült összesített helyszínrajz – mely már nem csak a vízből kiemelkedő, hanem a víz alatti cölöpök helyét is rögzítette – kézhezvétele után egyértelművé vált, hogy a két cölöpkoncentrációt egymástól eltérő irányba tájolták. Bizonyíthatóan legalább két hídról van tehát szó:

- Az I. csoport cölöpjei a Georgius Houfnaglius 1617-es rézmetszetén ábrázolt híddal hozhatók összefüggésbe. Az itt található cölöpök alapján kiserkeszthető nyomvonal csaknem derékszögben az egykori vár délnyugati bástyájához vezet (6. kép).
- A második, feltételezésünk szerint ugyancsak török kori, de az előbbinél későbbi, ún. ferde híd a II. csoport alapján rekonstruálható (7. kép). Ennek az átkelőnek a bal parti hídfője megegyezett a Houfnaglius ábrázolásán láthatóéval, jobb parti hídfője azonban már a vár helyett a városban volt, így nyomvonala az első híddal ellentétben nem egyenes, hanem ferde.

⁸ A geodéziai felmérés elvégzéséért és a helyszínrajz megszerkesztéséért Háfra Zoltán földmérőnek (Geodéziai és Térképészeti Rt., Szolnok) tartozunk köszönettel.

6. kép Georgius Houfnaglius metszete Szolnokról, 1617
(Dr. Vincze Gyula szolnoki ügyvéd magángyűjteményéből)⁹

7. kép A török kori Szolnok metszete a városba tartó ferde hiddal
(Damjanich János Múzeum gyűjteményéből)

⁹ Köszönjük Dr. Vincze Gyula ügyvéd úrnak a tulajdonát képező középkori metszet közlési jogának átengedését.

Figyelembe kell venni azonban azt a lehetőséget is, hogy a II. csoport gerendái nem csupán egyetlen híd maradványához tartoztak. Számos érv szól ugyanis amellett, hogy közvetlenül a hódoltság utáni átkelőhelyek is az első török hídtól nyugatabbra, az ún. ferde híd térségében ívelhettek át a folyón. A fenti okok miatt a II. cölöpkoncentrációnak a végleges kronológiája és interpretációja még további kutatásokat igényel. Szolnoki Tisza-híd tervek 1721-től ismertek, melyeket áttekintve egyértelműen megállapítható, hogy az ezen időpont utáni átkelőket már más helyen, nagyjából a jelenlegi Tisza-híd vonalában emelték.

RÉGÉSZETI ÁSATÁS

A 2003 nyarán végzett kutatás legfontosabb célja az abszolút kormeghatározás elvégzése volt. A minták begyűjtésével azonban komoly nehézségeink adódtak. A cölöpcsonkok ugyan jól mutatták a szerkezetet, viszont megmintázásuk szinte lehetetlen volt, mivel a folyóból kiemelkedő végük már gyakorlatilag szétesett, a víz alatti rész pedig rendkívül kemény, szinte megkövesedett állagú volt. Emiatt az alacsony vízállás következtében időlegesen kiszáradt mederrész kutatásába fogtunk abban a reményben, hogy rátalálunk a híd eltemetődött faszervezetének további maradványaira, és így a természettudományos vizsgálatokhoz felhasználható mintákat vételezhetünk.

Közvetlenül az I. csoport legszélső cölöpsora mögötti fövényből 15–25 cm homok eltávolítása után kettő függőlegesen álló, valamint négy vízszintesen fekvő gerendát tártunk fel (8. kép) a radiokarbon és a dendrokronológiai vizsgálatok elvégzéséhez szükséges mintavételezés (9. kép) céljából.

8. kép Az elpusztult fahídnak az alacsony vízállás miatt szárazra került mederben *in situ* feltárt szerkezeti elemei
(Fotó: Ratkai Barna)

9. kép A meder aljában vízszintesen eltemetődött, az ásatáson kibontott cölöp mintavételezése
(Fotó: Ratkai Barna)

Az előbbiekből mindkettő, míg az utóbbi négy közül kettő teljesen, kettő pedig részlegesen be volt temetve. Megmintázásra került továbbá egy a horgászok által a folyóból még a feltárás előtt eltávolított és a meder szélén hagyott kb. 4 m hosszú hegyezett cölöp is. Ezután a II. csoport közelében található területről egy teljesen ép, két részből álló, ún. toldott cölöpöt emeltünk ki a partra, melynek hegyezett vége ferdén eldőlvé az eredeti helyén, a meder aljába volt ágyazódva, a toldás pedig a víz alatt, a meder felszínén vízszintesen feküdt. Ebből a cölöpből ugyancsak mintákat vettünk a természettudományos vizsgálatokhoz (10. kép).

10. kép A folyóból kiemelt, közel 7 m hosszú, két részből álló ún. toldott cölöp mintavételezése és dokumentálása (Fotó: Mészáros János)

ABSZOLÚT KORMEGHATÁROZÁS

A szolnoki tiszai hídfeltárás híre pillanatok alatt fölpezsdítette mind a mai város közvéleményét, mind a szakmai közönséget. Már addig is, amíg az évgyűrű-vizsgálatokat és a közismert C-14-es kormeghatározást el tudták végezni a maradványokon, nagy vitát szült a felfedezés.¹⁰

A feltárt tölgyfacölöpből összesen 6 db mintát adtunk át a Magyar Tudományos Akadémia Debrecenben működő Atommagkutató Intézete Környezetanalitikai Laboratóriumának radiokarbon vizsgálatra. A minták közül 4 db kizárólag a török korra (XVI–XVII. század), 2 db pedig az azt követő időszakra is keltezhető intervallumokat adott (*Kertész et al. 2004*).

Az egyik tölgyfacölöpből vett 14C minta dátuma 1513-1581 AD. Ezt a koradatot tovább pontosította az ugyanezen fagerendán a Magyar Nemzeti Múzeumban elvégzett dendrokronológiai vizsgálat eredménye, amely szerint a fa kivágásának időtartománya 1558-1565 között lehetett. A radiokarbon dátumok és a dendrokronológiai vizsgálat eredményei összhangban vannak a történeti források adataival (*Verancsics 1868, 355*), melyek az első híd építését 1562-re teszik.

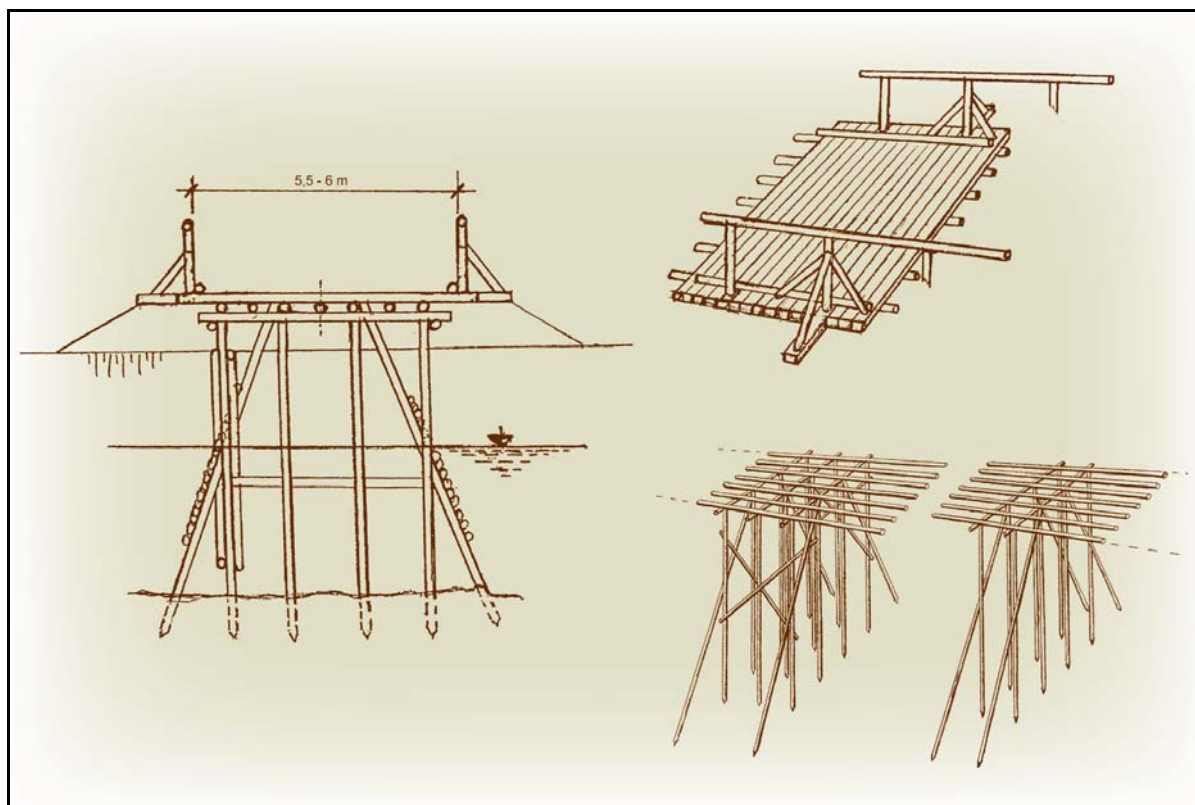
A hídhoz szükséges faanyagot feltehetőleg az előző télen vagy az 1562. év legelején (januártól március végéig) vághatták ki. Hatalmas mennyiségű faanyagszükséglet esetén felmerülhetett a korábban kivágott fa deponálása, ilyenrel találkozunk katedrálisok építésekor, pl. az angliai Lincoln vagy Salisbury esetében.

Az a két minta, amelyek török kor utáni intervallumokat is adtak, azt a korábban már megfogalmazott véleményünket erősítették meg, hogy a lelőhelyen hódoltság utáni átkelőhely/ek maradványaival is számolnunk kell. E tekintetben kulcsfontosságú a Tiszából kiemelt ún. toldott cölöp radiokarbon keltezése. Az abszolút kormeghatározás szerint a két részből álló szerkezeti elem 14C dátumai eltérnek: a toldás török kori, a hegyezett vég kora újkori. Ez egyértelműen bizonyítja, hogy egy olyan kora újkori híd szerkezeti eleméről lehet szó, amelybe beépítették a korábbi török híd egyik felhasználható fagerendáját.

A TÖRÖK HÍD REKONSTRUKCIÓJA

Az I. csoport cölöpkoncentrációja alapján rekonstruált első híd méretei: hossza 110 m; a nyomsáv (járószint) szélessége 5,5–6 m; max. magassága 10–12 m (partközelen alacsonyabb); az egyes cölöpjármok egymástól való max. távolsága 12 m. A két hídfő között 9–10 db kétsoros cölöpjármra volt szükség (*11. kép*).

¹⁰ Példaként említhető a téma egyik szakavatott kutatója, *Szikszai Mihály* levéltáros álláspontja (Szolnoki Városi TV, Aktuális, 2003. szeptember 30.), aki teljességgel elutasította megállapításainkat a Tisza medrében azonosított faszerkezet időrendi besorolására, ill. funkciójára vonatkozóan. Nyilatkozata szerint „*fenntartással*” és „*kéttel*” fogadta a 2003 augusztus–szeptemberében végzett kutatómunka következtetéseit. Szerinte az általunk azonosított famaradványok nem a török kori híddal azonosak, hanem az Obermayer Lajos által 1850 körül (1851–52) épített fahíddal, vagy ponton, esetleg más ideiglenes építmény, ún. provizórium nyomára bukkantunk. Mivel *Szikszai Mihály* véleményét úgy adta közre a médiában, hogy nem vett részt az ásatáson és nem ismerte a régészeti kutatások eredményeit, éleslátását a tények nem zavarhatták.

11. kép Rekonstruált cölöpjárom, járószint és a cölöpjármok térbeli elhelyezkedése

PERSPEKTÍVÁK

Az első felmérésekkel, a laboratóriumi vizsgálatokkal, az időrend meghatározásával és a hidak beazonosításával, rekonstruálásával nem ért véget a kutatás, épp ellenkezőleg, csak elkezdődött. A középkori Magyarország sorsára, történetére nem csekély befolyást jelentő gazdasági, közlekedési és katonai átkelőhelyről lévén szó, az eddigi eredményekre támaszkodva egy fokozatosan bővülő csapat kíván teljesebb képet alkotni e jelentős régészeti emlékek valós arculatáról. Az eddigi résztvevők mellett az ügy fontossága másokat is megmozgatott, akik önzetlenül felajánlották szaktudásukat, eszközeiket a cél érdekében.

A bűvárrégészeti munkálatok terén a jelentős nemzetközi tapasztalattal rendelkező Octopus Tengeri Régészeti Kutató Egyesület is szerepet vállal a török híd további kutatásában. Ez az egyesület igen komoly szakmai referenciákkal rendelkezik: többek között részt vett Dél-Afrika partjainál a XIX. században elsüllyedt háromárbocos holland fregatt, a Bato roncsának feltárásában, és jelenleg is folytatja az Angol Kelet-indiai Társaság XVIII. század végén elsüllyedt kereskedelmi hajójának, a legendás indiai nagymogul arany pávatrónját szállító Grosvenornak a vizsgálatát, valamint Szegeden a XVIII. században elsüllyedt, római köemlékekkel megrakott sószállító dereglye kutatását.

A tavaly megalakult szakmai team és az Octopus szakemberei, karöltve az Adrián az első világháborúban elveszett Szent István csatahajó feltárásában résztvevő szolnoki bűvárokkal hamarosan hozzálátnak az érintett Tisza-meder geofizikai vizsgálatához további járompillérek után kutatva.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönjük a projektben közreműködő szakemberek: *Bogoly Péter* bűvár (Szolnoki Bűvár SE, Szolnok), *Császár Péter* restaurátor (Damjanich János Múzeum, Szolnok), *Horváth Mária* restaurátor (Damjanich János Múzeum, Szolnok), *Dr. Jancsovcicsné Varjú Róza* rajzoló (Damjanich János Múzeum, Szolnok), *Kádár Zoltán* okleveles erdőmérnök (Tervber Kft., Szolnok), *Papp Zoltán* bűvár (Szolnoki Bűvár Kft., Szolnok), *iff. Stadler János* bűvár (Szolnoki Bűvár Kft., Szolnok), *Szalóky K. Attila* elnök (Octopus Tengeri Régészeti Kutató Egyesület, Budapest), *Túróczy Tiborné* restaurátor (Damjanich János Múzeum, Szolnok), *Vámosi Antal* bűvár (Szolnoki Bűvár Kft., Szolnok) és *Vermes Tamás* okleveles építőmérnök (Tervber Kft., Szolnok), *Dr. Zsuffa András* informatikus mérnök, bűvármester (Octopus Tengeri Régészeti Kutató Egyesület, Budapest), valamint a lelőhely fotódokumentációjának elkészítésében *Mészáros János*, *Ratkai Barna*, *Vass Sándor* munkáját.

A régészeti projekt eddigi, 1 millió forintot meghaladó költségét *Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata* mellett szolnoki és budapesti intézmények, vállalkozók, egyesületek, magánszemélyek biztosították. A kutatás főtámogatója: *Tisza-Limes Ingatlanforgalmazási és Vállalkozási Kft.*, Szolnok. Támogatók: *KÖZGÉP Rt.*, Budapest; *KÖTI-KÖVIZIG*, Szolnok; *Geodéziai és Térképészeti Rt.*, Szolnok; *Alföld Rendszerház*, Szolnok; *Mpress Plussz Kft.*, Szolnok; *Közép-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség*, Szolnok; *K-Project Ingatlanfejlesztő Kft.*, Szolnok; *Axon Rt.*, Szolnok; *Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.*, Szolnok; *Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Állami Közútkezelő Kht.*, Szolnok; *Kaméleon Mix Kft.*, Szolnok; *Szolnoki Bűvár Kft.*, Szolnok; *Mátra Cukor Rt. Szolnoki Cukorgyára*, Szolnok; *Hozam Rt.*, Szolnok; *TIT Szolnok Városi és Városkörnyéki Szervezete*; *Damjanich János Múzeum Baráti Köre*, Szolnok; *Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága*, Szolnok; *Fotogruppe Kiadó Kft.*, Szolnok; *Danka és Társa Bt.*, Szolnok; *Szolnoki Városi TV*, Szolnok; *Repro Nyomda*, Szolnok. E helyen is szeretnénk megköszönni önzetlen segítségüket.

Tapasztalatunk szerint a szolnoki tiszai hídfeltárás a városban közüggé vált. A kutatások alatt és az azóta eltelt időszakban számtalan kérdést intéztek hozzánk, ill. véleményt osztottak meg velünk szakemberek és a téma iránt érdeklődők egyaránt. Az elektronikus és a nyomtatott sajtó is kiemelten foglalkozott az ásatásokkal és az elért eredményekkel: *MTV 1 Híradó*; *Szolnoki VTV Aktuális*, *O.K.É.*; *Kossuth Rádió* „*Magyarországról jövök...*”; *Katolikus Rádió*; *Magyar Rádió Szolnoki Stúdiója*; *Aktív Rádió*; *Rádió 2000*, valamint *Új Néplap Jász-Nagykun-Szolnok megyei napilap* (2003. augusztus 28., 2004. július 9., 2004. július 11.), *Népszabadság* (2003. szeptember 2.), *Metro Független Hírlapság* (2004. július 9.), *Magyar Hírlap* (2004. július 15.) és a *Heti Világgazdaság* (2004. október 2.). Köszönjük az érdeklődést és a tájékoztatást (12. kép).

12. kép Érdeklődők a feltáráson – előtérben a toldott cölöp
(Fotó: Dr. Morgós András)

IRODALOM

- [1] Kertész Róbert–Morgós András–Nagy Dénes & Szántó Zsuzsanna 2004. Szolnok középkori török hídja. *Szolnok Főplébániai és Helyőrségi Vártemplom Kalendárium* 2005. év. *Hely, é.n.* (Szolnok, 2004) 45–46.
- [2] Új Néplap 2003. Híd a múltból. *Új Néplap. Jász-Nagykun-Szolnok megyei napilap*. 2003. augusztus 28. 7.
- [3] Verancsics Antal összes munkái. 8. kötet. Vegyes levelek. *Monumenta Hungariae Historica* 19. Pest, MTA Történelmi Bizottsága, 1868.